

PM
2010-02-23

Dnr 209-2474/2009

Boverkets återrapportering av ”Fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling”

Boverkets och länsstyrelsernas
regleringsbrev för år 2009

Innehåll

Bakgrund	5
Återrapporteringskrav	7
Boverkets redovisning och bedömning.....	9
Hur det regionala perspektivet beaktas i de kommunala planerna	9
Översiktsplanernas utveckling	15
Detaljplanernas utveckling	18
Nationella mål och statliga intressen.....	20
Klimat- och energipolitiska mål	23
Vindkraft	26
De viktigaste planeringsfrågorna i länet.....	28

Bakgrund

Detta är en redovisning av Boverkets återrapporering av ”Fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling” i enlighet med Boverkets regleringsbrev 2009. Boverkets återrapporering bygger i huvudsak på länsstyrelsernas återrapporering av ”Hållbar samhällsplanering och boende” (uppdrag 30). I övrigt bygger Boverkets bedömningar på rapporter och seminarier m.m. som Boverket tagit fram eller initierat under året. Länsstyrelsernas återrapporeringar lämnades till Boverket och Miljödepartementet i november 2009.

Flera frågor, främst om översiktsplanernas och detaljplanernas utveckling, kommer även att tas upp i Boverkets uppsikts- och tillsynsrapport, som redovisas till regeringen i mars 2010. Denna uppsikts- och tillsynsrapport bygger på länsstyrelserna svar i Boverkets plan- och byggenkät, som är mer detaljerad och omfattar utvecklingen under hela 2009.

I arbetet med att sammanställa denna rapport har June Lindahl, Daniel André, Anette Löfgren och Martin Karlsson medverkat. June Lindahl har haft det övergripande ansvaret för sammanställningen av länsstyrelsernas återrapporeringar.

Återrappporteringskrav

Boverkets och länsstyrelsernas återrappporteringskrav har i huvudsak samma lydelse, vilket framgår av nedanstående jämförelse. Boverkets utökade återrappporteringskrav rör dels lagakraftvunna detaljplaner under de senaste fem åren, dels detaljplanernas betydelse för bygglov.

Länsstyrelsernas regleringsbrev 2009	Boverkets regleringsbrev 2009
<p>Uppdrag 30</p> <p>Länsstyrelserna ska redovisa Hur det regionala perspektivet beaktas i kommunernas fysiska planering och hur mellankommunal samverkan främjas.</p> <p>Hur kommunernas översiktsplaner utvecklas och hålls aktuella samt hur de kommer till användning vid efterföljande beslut och beaktas i det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet.</p> <p>Hur kommunernas detaljplaner utvecklas och huvuddragen i hur de kommer till användning i efterföljande beslut.</p> <p>Hur olika nationella mål och statliga intressen samordnas i länet samt vilket genomslag detta får i kommunernas översikts- och detaljplanering, och vid planering för etablering av anläggningar som får stor påverkan på och betydelse för den enskilda kommuners, andra kommuners och länets utveckling.</p> <p>Hur de klimat- och energipolitiska målen får genomslag i kommunernas översikts- och detaljplaner.</p> <p>Väsentliga initiativ och genomförda insatser inom ramen för planeringsstödet för vindkraft samt konstaterade förändringar i kommunala översiktsplaner,</p> <p>De viktigaste planeringsfrågorna i länet och hur dessa hanterats enligt plan- och bygglagen.</p> <p>Redovisning till Boverket med kopia till regeringen (Miljödepartementet) senast den 30 november 2009.</p>	<p>Fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling</p> <p>Boverket ska redovisa och bedöma Hur det regionala perspektivet beaktas i kommunernas fysiska planering och hur mellankommunal samverkan främjas.</p> <p>Hur kommunernas översiktsplaner utvecklas, hålls aktuella, kommer till användning vid efterföljande beslut och beaktas i det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet.</p> <p>Boverket ska redovisa omfattningen av kommunernas planarbete i form av lagakraftvunna detaljplaner under de senaste fem åren. Verket ska även redovisa och bedöma hur kommunernas detaljplaner utvecklas samt kommer till användning och beaktas i efterföljande beslut, framförallt bygglovgivning.</p> <p>Hur olika nationella mål och statliga intressen samordnas i länet samt vilket genomslag detta får i kommunernas översikts- och detaljplanering, och vid planering för etablering av anläggningar som får stor påverkan på och betydelse för den enskilda kommuners, andra kommuners och länens utveckling.</p> <p>Hur olika klimat- och energipolitiska mål samordnas i länen och vilket genomslag det får i den fysiska planeringen.</p> <p>Väsentliga initiativ och genomförda insatser inom ramen för planeringsstödet för vindkraft samt konstaterade förändringar i kommunernas översiktsplaner samt</p> <p>De viktigaste planeringsfrågorna i länen och hur dessa hanterats enligt plan- och bygglagen.</p> <p>Redovisning till Miljödepartementet med kopia till Finansdepartementet senast den 28 februari 2010.</p>

Boverkets redovisning och bedömning

Nedan följer en redovisning av Boverkets åiterrapportering av ”Fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling” enligt verkets regleringsbrev för 2009.

Hur det regionala perspektivet beaktas i de kommunala planerna

Boverket ska redovisa och bedöma hur det regionala perspektivet beaktas i kommunernas fysiska planering och hur mellankommunal samverkan främjas.

Boverkets samlade bedömning

Boverket bedömer att det regionala perspektivet behöver vidareutvecklas och tydliggöras i de kommunala översiktsplanerna. En av orsakerna till dagens brister är att flera kommuner fortfarande har gällande översiktsplaner som antogs under 1990-talet.

Allt fler län uppmärksammar behovet av att integrera regionalt tillväxtarbete och fysisk planering. Den regionala planeringen skiljer sig åt i olika delar av landet och avspeglar olika läns skilda förutsättningar. I glesbefolkade regioner innebär regional planering ofta regional ekonomisk utvecklingsplanering. I befolkningstäta regioner har däremot regionplaneringen i ökad grad fått en fysisk inriktning och dimension.

Under sommaren 2009 undersökte Boverket överrensstämelsen mellan det regionala utvecklingsprogrammet i fyra län och översiktsplanen i fyra kommuner, där översiktsplanen antagits efter det regionala utvecklingsprogrammet. Denna jämförelse visade på relativt god överrensstämmelse mellan de allmänna mål som återfinns i de regionala utvecklingsprogrammen och de kommunala översiktsplanerna.

Länsstyrelsernas insatser för att främja det regionala perspektivet sker genom att länsstyrelserna aktivt främjar kommunernas arbete med det regionala utvecklingsprogrammet, deltar i projekt eller att anordnar kommunseminarier med aktuella planeringsfrågor.

Infrastruktur, vindkraft och vatten är exempel på regionala frågor som, enligt länsstyrelserna, tas upp i de kommunala översiktsplanerna. Andra frågor som stimulerar kommunerna att beakta det regionala perspektivet är befolkningsutveckling, energi, klimat, tillgänglighet, jämställdhet, hälsa och livsmiljö, miljömål och turism.

Det regionala utvecklingsarbetet i landet

Exempel på regionalt utvecklingsarbete med en fysisk inriktning i landet är bl.a. följande.

RUFS 2010¹, som remissbehandlats under 2009. RUFS avses vara både en fysisk regionplan enligt plan- och bygglagen och ett regionalt utvecklingsprogram. I planen presenteras en övergripande rumslig framtidsbild för östra Mellansverige. Denna bild kan utgöra underlag för gemensamma planeringsfrågor i regionen samt vägleda vid beslut om utveckling och planering i Stockholms län.

I Örebro län publicerades, i november 2008, en förstudie angående förutsättningarna för att få till stånd ett regionplanearbete i länet. Förstudien togs fram av konsult på uppdrag av Regionförbundet Örebro. I förstudien föreslås att arbetet med regionplanen tydligt ska kopplas till länets regionala utvecklingsprogram och att syftet bör vara att komplettera RUP :en med en fysisk-rumslig dimension. Förstudien följdes upp av en bakgrundsanalys av regional översiktlig planering i Örebro län, som publicerades i januari 2010. Den regionala översiktliga planeringen i sin helhet beräknas vara beslutad och politiskt förankrad i december 2010.

I Skåne har den fleråriga satsningen på arbetet med att ta fram en strukturbild för Skåne fortsatt. Under 2009 har delrapporten ”Markanvändning i Skåne” publicerats. Målet är att genom regional samverkan skapa en överblick över Skånes markanvändning för bostäder och verksamheter.

I maj 2008 godkände Göteborgsregionens förbundsstyrelse ”Strukturbild för Göteborgsregionen” för de 13 kommunerna inom kommunalförbundet. Syftet med Strukturbilden är att fånga övergripande strukturbildande element och skapa en samsyn kring hur dessa ska utvecklas.

Linköping och Norrköping har under 2009 fortsatt arbetet med en gemensam översiktsplan som även behandlar övergripande regionala strukturfrågor.

Det regionala perspektivet i de kommunala planerna

Sammanlagt nio länsstyrelser anger att länets kommuner tar hänsyn till det regionala utvecklingsprogrammet i den kommunala översiktsplaneringen. Flera länsstyrelser påpekar att samverkan mellan den regionala utvecklingsplaneringen och kommunernas fysiska planering behöver utvecklas samt att det regionala perspektivet måste bli tydligare i kommunernas översiktsplaner.

Länsstyrelsen i Västra Götaland upplever att länets regionala ekonomiska utvecklingsplanering bedrivs åtskild från regional fysisk utvecklingsplanering. Länsstyrelsen anser att ”den framtida regionala uthålliga tillväxten i hög grad är beroende av hur väl kommunerna förmår samarbeta/samverka kring regionala fysiska planeringsfrågor och hur kommunerna lyckas hantera den långsiktiga markanvändningen och bebyggelseutvecklingen för att nå en hållbar utveckling i länets olika delregioner.”

Exempel där kommunernas översiktsplanering beaktar det regionala perspektivet är bland annat följande.

Länsstyrelsen i Skåne län anger att RUP:ens mål ligger väl i linje med de kommunalt framtagna översiktsplanerna i Eslöv och Lomma kommun

¹ Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

samt att de båda kommunerna arbetar med RUP:en på ett mer eller mindre medvetet sätt. Den del i RUP:en som enligt länsstyrelsen verkar ha fått störst genomslag handlar om balans, tillgänglighet och klimat.

Linköping och Norrköping tog under 2009 fram en gemensam översiktsplan som anger övergripande principer för framtida bebyggelseutveckling, transportsystem och markanvändning. Utställningstiden för översiktsplanen pågår fram till 19 februari 2010 och den vision man vill uppnå är en gemensam storstadsregion med två stadskärnor.

Insatser för att främja det regionala perspektivet i kommunernas arbete

Nedan lyfts specifika insatser från länsstyrelserna fram som inte ingår i de vardagliga samråden eller i tillsynen.

Länsstyrelsen i Dalarnas län deltar i utvecklingsprojektet Dalametoden som drivs av Region Dalarna. Syftet med projektet är att stimulera kommunernas utvecklings- och översiktsplanering och underlätta en samordning och påverkan på det regionala utvecklingsprogrammet.

Länsstyrelsen i Kronobergs län kommer under 2010 att initiera ett projekt med syftet att ta fram ”regionala bilder” över tillståndet i länet som underlag för översiktsplaneringen av mark och vatten inför aktualitetsprövningen av ÖP. Kommuner, regionen samt angränsande län kommer att inbjudas till att delta i arbetet som ingår som pilotprojekt inom PBL-kompetenssatsning.

Länsstyrelsen i Skåne län planerar att under våren 2010 tillsammans med Region Skåne genomföra en workshop riktad till kommunerna på temat ”Det regionala utvecklingsprogrammets koppling till den fysiska planeringen”.

I Stockholms län pågår arbetet med en ny regional utvecklingsplan RUFSS 2010, som ska få ställning som regionplan enligt PBL och som regionalt utvecklingsprogram. Länsstyrelsen anser att RUFSS ger god ledning för den kommunala planeringen samt ger kommunerna möjlighet att se sin planering i ett regionalt sammanhang.

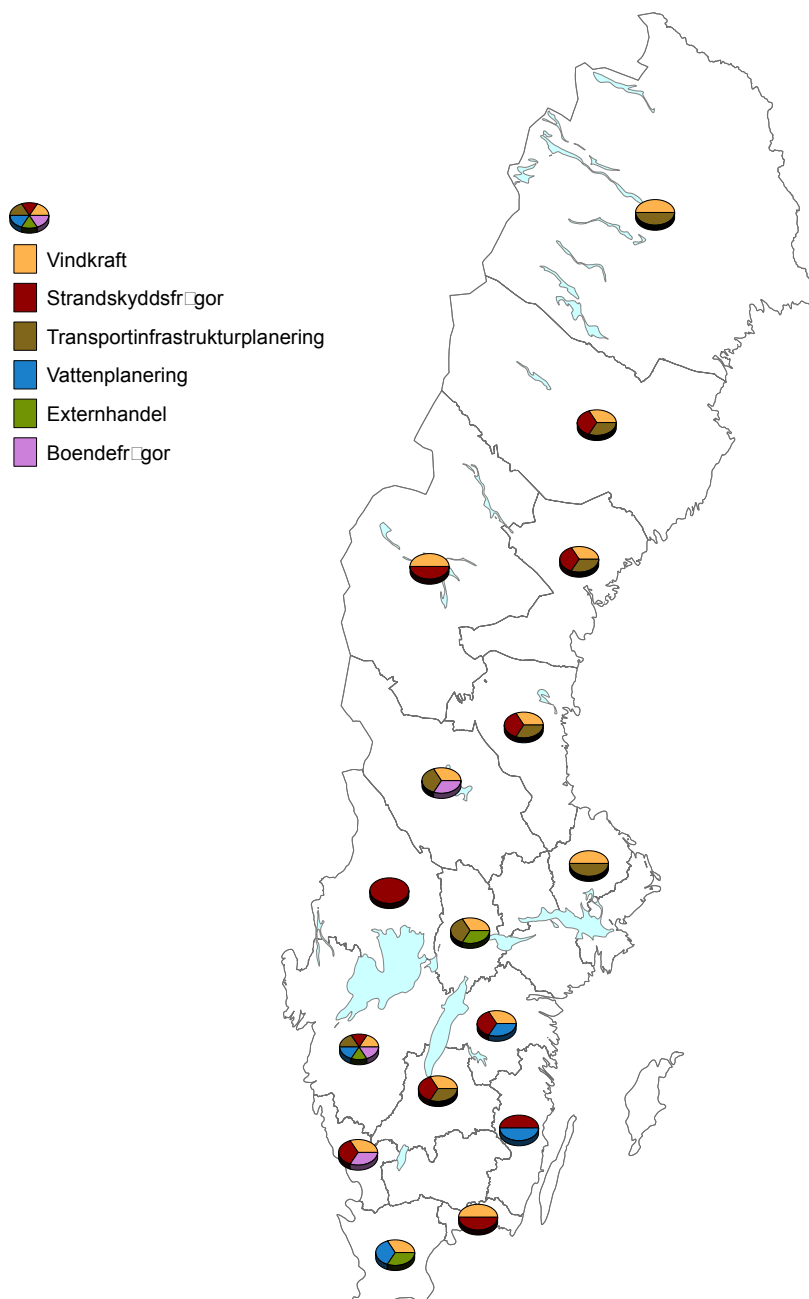
Länsstyrelsen i Värmlands län har inbjudit till samarbete och inlett en dialog med Region Värmland kring hur man ska kunna stärka kopplingen mellan det regionala perspektivet och kommunernas planering.

Mellankommunal samverkan

Länsstyrelsernas åiterrapporteringar visar att mellankommunalt samarbete sker inom många olika planeringsfrågor. De tre frågor som enligt länsstyrelsernas åiterrapporteringar tydligast förenar kommunernas planering rör vindkraft, de nya strandskyddsreglerna och främjandet av landsbygdsutveckling i strandnära läge samt transportinfrastruktur. Emellertid saknar fortfarande många kommuner ett mellankommunalt planeringsperspektiv och prioriterar istället att lösa frågor inom den egna kommungränsen.

Frågor som enligt länsstyrelsernas åiterrapporteringar stimulerar mellankommunal samverkan är följande, se figur nedan.

Frågor som enligt länsstyrelsernas återrapporteringar stimulerar mellankommunal samverkan

Insatser för att främja mellankommunal samverkan

Många länsstyrelser nämner i sin återrapportering kommunbesök och samrådsyttranden som metod för att främja mellankommunal samverkan. Detta menar Boverket ingår i länsstyrelsernas basverksamhet. Ett flertal länsstyrelser anger att man samarbetat med företrädare för kommunerna med att integrera vindkraft i översiktsplaneringen, exempelvis genom framtagandet av landskapsanalys. Frågan om genomförda insatser inom ramen för planeringsstödet för vindkraft behandlas som särskild punkt nedan och kommer därför inte att belysas i detta avsnitt. Nedan presenteras särskilda insatser som länsstyrelserna gjort för att främja mellankommunal samverkan.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län behandlar aktuella planeringsfrågor i länet genom att varje år anordna en samhällsplaneradag där planeringsfrågor som berör hela regionen diskuteras.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län deltar tillsammans med två kommuner i Interregprojektet *Baltic Climate* som syftar till att öka samarbetet inom klimatanpassningsarbetet kring Östersjön.

Länsstyrelsen för Hallands län arrangerar en årlig miljömålskonferens där miljötillståndet i länet diskuteras. Temat för 2009 års konferens var havets fiskresurser.

Länsstyrelsen i Norrbottens län nämner att det i Pajala pågår ett intensivt samarbete med finska myndigheter och kommuner angående nya gruvetableringar.

Länsstyrelsen i Skåne län anordnar varje år ett stort antal seminarier som bland annat riktar sig till stadsarkitekter, planerare och konsulter verksamma i länet.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har under året ordnat en samhällsbyggnadskonferens samt en plandag för länets kommuner där strandskydd, vattenplanering och vindkraft diskuterades särskilt.

Länsstyrelsen i Värmland har under året deltagit i ett nybildat planerarnätverk som i första hand samlar länets kommunala planerare.

Länsstyrelsen i Västernorrland anordnar årligen 1-2 tematräffar för kommuner i länet och årets temadag behandlade hur samhällsplanering och byggande kan bidra till att minska klimatutsläppen.

Enligt länsstyrelsen i Västra Götalands län har kommunernas insikt om behovet av mellankommunal samverkan ökat som svar på en ökad rörlighet samt utveckling av lokala arbetsmarknadsregioner inom länet.

Länsstyrelsen i Örebro har under året bjudit in föreläsare för att delge kommunerna aktuell information i olika plan- och byggfrågor. Vidare har Regionförbundet Örebro bjudits in till dialog med stadsarkitekterna kring de regionala frågorna.

I Örebro län pågår diskussioner mellan kommuner kring att ta fram gemensamma översiktsplaner. Vissa kommuner lånar redan idag ut planerarkompetens till andra kommuner i samband med upprättande av detaljplaner.

Fem kommuner i norra Bohuslän har deltagit i en pilotprocess för att utveckla verktyg och metoder för integrerad planering och förvaltning av kustzonen. Länsstyrelsen i Västra Götalands län rapporterar om en ökad insikt om att tillväxten inom besöksnäring och boende inte kan få tillåtas äventyra områdets unika natur.

Länsstyrelsen i Värmland, Östergötland, Halland, Gävleborg, Jämtland samt Västernorrlands län har samtliga angett att specifika insatser gjorts angående det nya strandskyddet. Vid nätverksträffar, seminarier och workshops, diskussioner och träffar samt projektarbeten har kommunerna bl.a. stöttats i arbetet med att ta fram LIS-områden till översiktsplanen.

Interaktion mellan kommunernas planering och infrastrukturplanering

En ny omgång nationell infrastrukturplanering avslutades hösten 2009. Länsstyrelsernas återrapporteringar ger ingen samlad bild av hur växelspelet fungerat mellan kommunernas planering och infrastrukturplaneringen. Flera länsstyrelser rapporterar att kommunerna, länsstyrelsen samt det regionala organet haft ett nära samarbete i samband med upprättandet av den regionala länstransportplanen för 2010 – 2021. Några länsstyrelser nämner att kommuner, länsstyrelse, region samt trafikmyndigheter haft en nära dialog kring trafikverkens nationella transportplan för samma period.

Exempel där länsstyrelserna anger att interaktionen fungerat väl mellan kommunernas planering och infrastrukturplaneringen är följande.

Inom ramen för ”En Bättre Sitt” har Stockholm – Mälardalenregionen och Gotland samverkat kring planering och utbyggnad av transportinfrastrukturen samt genomfört en gemensam systemanalys. I detta arbete har sammanlagt sex länsstyrelser varit involverade tillsammans med kommuner, landsting, regioner och statliga verk.

Länsstyrelsen i Stockholms län anger att arbetet med länsplanen på ett bättre sätt än tidigare har kunnat samplaneras med den nationella planen. Stockholmsförhandlingen har varit utgångspunkten för åtgärdsplaneringen i Stockholms län 2010-2021 och omfattar objekt i såväl regional som nationell åtgärdsplanering. Länsstyrelsen menar att samordningen mellan olika planer, men även samverkan mellan skilda myndigheter, kommit långt i länet. Detta kommer bland annat till uttryck i förhandlingar om medfinansiering mellan trafikverket och kommuner för objekt där exploateringsnyttor uppstår.

I Gävleborgs län har region Gävleborg tillsammans med kommunerna anordnat resor, där även länsstyrelsen deltagit, med syftet att på nära håll få uppleva verklighetens infrastrukturella problem och möjligheter.

Länsstyrelsen i Skåne län anger att kommunerna blir allt bättre på att prioritera ny bebyggelse i lägen med god kollektivtrafik och att samordna sin planering med transportplanerna. Ett problem länsstyrelsen uppmärksammar är när infrastrukturprojekt senareläggs eller helt utgår då transportplanerna revideras. Ett annat problem anser länsstyrelsen vara att det finns för lite avsatta medel för investeringar i järnvägsinfrastruktur för att kunna utveckla regionågsresandet på ett tillfredsställande sätt.

Länsstyrelsen i Södermanlands län anser att det finns en god interaktion mellan kommunernas planering och infrastrukturplaneringen. Det exempel som förs fram är Ostlänken, där Nyköpings kommun parallellt med infrastrukturplaneringen arbetar med program för Nyköpings resecentrum.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län upplever att regionplaneringen i Göteborgregionen redovisats och beaktats i kommunernas översiktliga planering.

Länsstyrelsen i Östergötlands län bedömer att den dialog som skett i samband med upprättandet av länstransportplanen bidragit till att ge ökad aktualitet till frågan om det regionala perspektivet i fysisk planering.

Översiktsplanernas utveckling

Boverket ska redovisa och bedöma hur kommunernas översiktsplaner utvecklas, hålls aktuella och kommer till användning vid efterföljande beslut. Boverket ska också redovisa hur översiktsplanerna beaktas i det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet.

Boverkets samlade bedömning

Det är svårt att få ett heltäckande svar på hur översiktsplanerna utvecklats under året utifrån länsstyrelsernas återrapporteringar. Boverket kommer att redovisa översiktsplanernas utveckling i den ”Uppsikts- och tillsynsrapport”, som Boverket redovisar till regeringen i mars 2010. Den rapporten bygger på länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät och omfattar hela år 2009.

Av förra årets redovisning över utvecklingen 2008², framgår att drygt 30 procent av landets kommuner fortfarande har gamla och med stor sannolikhet också inaktuella översiktsplaner. Flera av dessa kommuner har en befolkning som är mindre än 25 000 invånare och har svaga kommunala resurser för fysisk planering. Boverkets bedömning är att många kommuner får svårt att möta de framväxande förväntningarna på ett ökat kommunalt inflytande till exempel när det gäller möjligheterna att bygga strandnära, möta klimatförändringarna och bygga ut för vindkraft.

Flera länsstyrelser noterar i årets återrapportering att frågan om vindkraftsutbyggnad har ökat kommunernas intresse för att uppdatera sina översiktsplaner. Möjligheten till stöd för planeringen av vindkraft har enligt länsstyrelserna bidragit till denna utveckling. Av länsstyrelsernas återrapporteringar framgår att det finns stora variationer mellan hur olika kommuner relaterar tematiska tillägg och fördjupningar av översiktsplanen till den kommuntäckande översiktsplanen.

Om aktualitetsförklaring

Av förra årets redovisning över utvecklingen 2008 framgår att många kommuner aldrig aktualitetsprövat sin översiktsplan. En Boverksstudie från sommaren 2009 identifierade goda exempel på kommuner som arbetar kontinuerligt med att hålla översiktsplanen uppdaterad. Gemensamt för de kommuner som varit framgångsrika i arbetet med att uppdatera översiktsplanen är att man skapat rutiner för kontinuerlig uppdatering av sina planeringsunderlag. Detta gör att kommunen redan har en stor del av underlaget färdigt när nästa översiktsplan ska tas fram.

² Boverkets rapport ”Uppsikt enligt plan- och bygglagen - Utvecklingen i landet inom plan- och byggväsendet år 2008”

Om översiktsplaner i det regionala tillväxtarbetet

Länsstyrelsernas redovisningar indikerar att det inte sker någon strukturerad samordning idag mellan det regionala tillväxtarbetet och kommunernas översiktsplanering. Att det finns möjligheter att förbättra samordningen lyfts fram i några av svaren.

Tillägg till den kommunomfattande översiktsplanen.

I de länsstyrelsesvar som behandlar frågan om tillägg framgår att de kommuner som under året arbetat med tillägg till gällande översiktsplan i de flesta fall har hanterat frågor rörande vindkraft. Flera länsstyrelser noterar att frågan om vindkraftsutbyggnad har ökat kommunernas intresse för att uppdatera sina översiktsplaner. Möjligheten till stöd för planeringen av vindkraft har enligt länsstyrelserna bidragit till denna utveckling. Av svaren framgår även att flera kommuner diskuterat möjligheten att ta fram tillägg till översiktsplanen med temat landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden).

Hur framtagna tematiska tillägg och fördjupningar av översiktsplanen relaterar till respektive översiktsplan varierar. Exempelvis uppmärksammar länsstyrelsen i Gävleborgs län problemet med att flera kommuner arbetar med tillägg till kommunomfattande översiktsplaner som inte är aktualitetsförklarade. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att tilläggen generellt relateras dåligt eller inte alls till den kommuntäckande översiktsplanen. Som kontrast redovisar länsstyrelsen i Halland att kommunernas arbete med tillägg väl relateras till redovisningarna i de kommunomfattande översiktsplanerna av bl.a. allmänna intressen och andra förutsättningar.

Metoder för aktualitetsförklaring.

Det är svårt att utifrån länsstyrelsernas redovisningar skapa en heltäckande bild av hur kommunerna arbetat med aktualitetsförklaringar under år 2009. Länsstyrelsen i Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm och Östergötlands län avser att ta fram nya rutiner och förbättrade underlag för aktualitetsförklaring.

Länsstyrelsen i Dalarna län, som har påbörjat ett arbete med ett länsomfattande yttrande av mer generell karaktär som samtliga länets kommuner kan få användning för i sitt arbete med aktualitetsförklaringar.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, som utvecklar en metod inför kommunernas aktualitetsförklaringar där planeringsunderlag som är gemensamma för samtliga länets kommuner presenteras i form av regionala bilder.

Länsstyrelsen i Skåne län avser att ta fram en intern metod för arbetet med kommunernas aktualitetsförklaringar. Utöver statliga intressen och prövningsgrunderna enligt 12 kap PBL ska de regionala utvecklingsfrågorna och frågor om långsiktig hållbar utveckling i länet redovisas.

Länsstyrelsen i Stockholms län, som arbetar med att ta fram en så kallad "basvariant" av länsstyrelsens redogörelser inför kommunernas aktualitetsprövning där olika sakfrågor uppdateras efterhand. Den första delen av redogörelsen ska vara kommunspecifik medan resterande delar får ett mer generellt innehåll och kan därmed vara användbar för flera kommuner.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har under året genomfört ett projekt tillsammans med fem kommuner med syftet att påskynda arbetet med att aktualisera de kommuntäckande översiktsplanerna. Samverkan har även i viss utsträckning skett med regionförbundet. Projektet går ut på att kommunerna ska få stöd av varandra och av länsstyrelsen i en gemensam arbetsprocess med målet att uppdatera översiktsplanen.

Exempel på metoder för kommunernas aktualitetsförklaring som omnämns i länsstyrelsernas åiterrapporteringar inkluderar:

Länsstyrelsen i Blekinge län anger att samtliga kommuner i länet tagit ställning till översiktsplanens aktualitet. En kommun har tagit fram rutiner för aktualitetsförklaring.

Ovanåker kommun i Gävleborgs län avser att arbeta med en rullande översiktsplanering där olika delar antas separat av kommunstyrelsen. Detta förfarande hoppas kommunen ska leda till att översiktsplanen lättare ska kunna uppdateras och hållas aktuell.

Ystad kommun i Skåne län har bl.a. på sin webbsida redovisat bakgrunden och frågeställningar inför aktualiseringen av översiktsplanen, samt lagt ut beskrivande arbetsskisser och texter för att informera och få in allmänhetens synpunkter.

Hur översiktsplaner kommer till användning vid efterföljande beslut

I länsstyrelsernas redovisning till Boverket rapporterar ett tiotal länsstyrelser att det finns kommuner i länet som redovisat var det finns samlad och/eller sammanhållen bebyggelse i översiktsplanen. Några få kommuner redovisar på en karta var i kommunen det finns samlad bebyggelse. Länsstyrelsernas redovisningar innehåller inga uppgifter om huruvida redovisningen av samlad och/eller sammanhållen bebyggelse i översiktsplanen har fått betydelse för efterföljande beslut. Enligt länsstyrelsen i Stockholms län skulle en sådan bedömning innebära en orimlig arbetsinsats.

Några få länsstyrelser redovisar uppgifter på i vilken omfattning det sker avvikelser från översiktsplanen i bygglovsgivning.

Länsstyrelsen i Blekinge län anser att detaljplanerna ofta följer de riktlinjer som anges i översiktsplanen. Undantag sker ibland när översiktsplanen avsatt ett område för fritidshus men där det i efterföljande detaljplan tillåts permanentbostäder.

Länsstyrelsen i Skåne län rapporterar om ärendet "Överklagande av förhandsbesked i Ystads kommun" där en privatperson överklagade kommunens positiva förhandsbesked att bygga tre enbostadshus i ett riksintresseskyddat område enligt 3 och 4 kap MB. Länsstyrelsen upphävde beslutet med hänvisning bl.a. till intentionerna i kommunens översiktsplan som anger att området är ett viktigt naturområde som ska skyddas så långt som möjligt. Länsrätten har sedan upphävt länsstyrelsens beslut.

Hur översiktsplaner beaktas i det regionala tillväxtarbetet

Hur översiktsplanerna beaktas i det regionala tillväxtarbetet går inte att få en generell bild av i länsstyrelsernas redovisningar då enbart ett fåtal länsstyrelser beaktat denna fråga. De svar som inkommit indikerar att det inte sker någon strukturerad samordning idag. Att det finns möjligheter att förbättra samordningen lyfts fram i några av svaren. En försvårande

faktor som lyfts fram av länsstyrelsen i Västerbottens län är att många översiktsplaner i länet är inaktuella och därmed svåra att använda i det regionala utvecklingsarbetet.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att det saknas samverkansformer och traditioner/kulturer i att föra samman regionalt tillväxtarbete och fysisk planering. Länsstyrelsen anser det nödvändigt med förbättrad samverkan och kommunikation mellan regionalekonomer och planerare. Vidare anser länsstyrelsen att dialogen mellan olika nivåer och sektorer skulle underlättas av en nationell regional utvecklingsstrukturbild.

Detaljplanernas utveckling

Boverket ska redovisa omfattningen av kommunernas planarbete i form av lagakraftvunna detaljplaner under de senaste fem åren. Verket ska även redovisa och bedöma hur kommunernas detaljplaner utvecklas samt kommer till användning och beaktas i efterföljande beslut, framförallt bygglovgivningen.

Boverkets samlade bedömning

Boverket avser att redovisa antagna detaljplaner under de senaste fem åren i verkets ”Uppsikts- och tillsynsrapport” till regeringen i mars 2010. Rapporten bygger på länsstyrelsernas svar från Boverkets plan- och byggenkät från de senaste fem åren.

Enligt Boverkets bedömning ger en redovisning av antagna detaljplaner, antal planer som länsstyrelserna prövar, skälet till prövningen och antalet överklagade planer m.m. en bra överblick över detaljplanernas utveckling.

Om program

Förra årets uppsiktsrapport över utvecklingen 2008, visar att det var få detaljplaner, antagna under 2008, som grundar sig på ett program.

Några länsstyrelser, Västra Götalands, Hallands och Västmanlands län, anger i årets åiterrapporteringar en tendens till att fler detaljplaner föregås av planprogram. En av orsakerna anges vara att regeringen i flera fall upphävt detaljplaner som inte haft stöd i översiktsplan och saknat planprogram. Länsstyrelsen i Västerbottens län anger å andra sidan att kommunerna sällan upprättar program för detaljplanearbetet.

Enligt 5 kap. 18 § plan- och bygglagen, ska en detaljplan grundas på ett program som anger utgångspunkter och mål för planen, om det inte är onödigt. Enligt 5 kap. 20§ ska kommunen samråda med länsstyrelser m.fl. även under programskedet. Boverket pekar i rapporten ”Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen”³, på betydelsen av att programmen hålls aktuella i de fall kommunerna upprättar program för flera detaljplaner som avses upprättas etappvis under en lång tidsperiod.

Boverket noterar, med anledning av länsstyrelsernas åiterrapporteringar, att några kommuner upprättar program för större

³ Boverkets rapport ”Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen – en vägledning” från 2006.Sid 54.

geografiska områden som underlag för efterföljande detaljplaner. Sådana program utformas ibland som ett ”mellanting” d.v.s. vare sig fördjupningar av översiktsplanen eller program som start på en detaljplan.

Lagen förutsätter olika processer, som rör medborgarinflytande, utställningstid etc., beroende på om det är en fördjupning av översiktsplan eller ett detaljplaneprogram. Boverket bedömer att ”eget uppfunna planformer” kan göra medborgarinflytandet otydligt och ge länsstyrelserna sämre möjligheter att verka för att nationella mål och statliga intressen får genomslag i planeringen.

Om efterföljande bygglovgivning

I Boverkets åiterrapporteringskrav anges att verket ska redovisa hur kommunernas detaljplaner kommer till användning i efterföljande beslut, framför allt i bygglovgivningen. Detta åiterrapporteringskrav fanns även angivet i förra årets regleringsbrev. Boverkets kommentarer till länsstyrelserna var då att dels redovisa antal beviljade bygglov inom detaljplan i hela länet, dels antal beviljade bygglov med mindre avvikelser från detaljplan i en kommun i länet.

Endast ett fåtal länsstyrelser besvarade dessa frågor. Boverket konstaterade redan då att åiterrapporteringskravet rör frågor som endast kommunen kan besvara och då med stöd av det egna diariet eller, efter manuell genomgång, av tillgängliga beslutsprotokoll. För länsstyrelsernas del skulle detta innebära att tillsynen får en speciell inriktning mot dessa frågor.

Två länsstyrelser, Länsstyrelsen i Värmlands och Östergötlands län har i årets åiterrapportering angett att man avser att göra tillsynsaktiviteter angående mindre avvikelser från detaljplan under nästa år (2010).

Om efterföljande fastighetsbildning

Enligt Boverkets bedömning finns idag ett starkt behov av uppdatering av vägledningarna om plangenomförande.

Boverket och Lantmäteriet har, tillsammans med företrädare för Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt länsstyrelserna, beslutat att göra en förstudie av behovet av en mer strukturerad arbetsmetod för samordning av detaljplaneprocessen och efterföljande fastighetsbildning. Avsikten är att forma ett flerårigt program, som beskriver samarbetet mellan inblandade parter, verksamhetens bedrivande, utbyte av geografisk information, användning av tekniken och inte minst kompetensbehoven inom området. Programmet ska vara gemensamt för Boverket och Lantmäteriet och delvis avse arbetsuppgifter som idag ingår i myndigheternas ordinarie löpande arbetsuppgifter men också omfatta gemensamma långsiktiga inriktningar för utvecklingsinsatser.

Detaljplaner som grundas på ett program

Flera länsstyrelser ger exempel på detaljplaner som grundas på program. Länsstyrelsen i Stockholms län anger detaljplaneprogram för Ålsta / Aspvik / Ensta i Upplands-Bro kommun, som exempel på ett bra program. Utbyggnaden överensstämmer med den kommunomfattande översiktsplanen från 2001. Programmet tar sin utgångspunkt i översiktsplanen och uppfyller i övrigt de krav som man behöver ställa på ett program för detaljplan. Programmet är enkelt och lättillgängligt.

Länsstyrelsen i Skåne anger program för Kalkbrottet i Malmö –Limhamn, som ett exempel på hur detaljplaner utvecklats de senaste åren.

Programmet presenterar kommunens intentioner för områdets utveckling på ett informativt och illustrativt sätt. Programmet är intressant genom att inte bara redovisa områdets mycket speciella förutsättningar, utan konkretiserar också vad förslaget innebär vid planering av bebyggelse, service, trafik, parker, rekreation och fritid. Efter programmet har kommunen tagit fram ett par detaljplaner för olika delar av programområdet, enligt en etappindelning redovisad i programmet.

Länsstyrelsen i Örebro län anger planprogrammet för utbyggnad av Ladugårdsängen - Sörbyängen som ett gott exempel på planprogram. Programmet antogs av kommunfullmäktige i Örebro kommun 2006-02-15. Syftet med planprogrammet var att ange principerna för utformning av bebyggelsen, gatunät och i vilken ordning och omfattning utbyggnaden bör ske i enlighet med gällande Översiktsplan. Planprogrammet utgör ett underlag för etappvis detaljplanering och utbyggnad. De efterföljande detaljplanerna är i stort utformade enligt samma principer som planprogrammets föreslagna riktlinjer.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har noterat att kommuner i vissa fall upprättar geografiskt mycket stora och innehållsrika detaljplaneprogram, ibland kallade områdesprogram, för att stödja större bebyggelseförändringar som inte har stöd i gällande översiktsplan. Länsstyrelsens syn är att sådan planering normalt ska ske i form av en fördjupning av översiktsplanen, vilket har framfört ett flertal gånger till de berörda kommunerna. Genom att översiktsplanering inte sker i den omfattning som är motiverad utifrån lagstiftarens intentioner får den kommunala planeringen en sämre förankring och den begränsar också möjligheten för Länsstyrelsen att verka för att nationella mål och statliga intressen får genomslag i den fysiska planeringen.

Länsstyrelsen i Hallands län anger program för detaljplan för Fyllinge 20:393 m.fl., Nytt verksamhetsområde vid Kistinge, Halmstads kommun i Hallands län.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anger program för detaljplan över ett större område kring Kungsberget utanför Sandviken i Sandvikens kommun, Gävleborgs län. Syftet med detaljplaneprogrammet är att utreda förutsättningarna för att utveckla Kungsbergets nuvarande skidanläggning till en så kallad destinationsanläggning, med 2500 bäddar inom fem år.

Nationella mål och statliga intressen

Boverket ska redovisa och bedöma hur olika nationella mål och statliga intressen samordnas i länet samt vilket genomslag detta får i kommunernas översikts- och detaljplanering, och vid planering för etablering av anläggningar som får stor påverkan på och betydelse för den enskilda kommunens, andra kommuners och länens utveckling.

Boverkets samlade bedömning

Boverket och länsstyrelserna genomförde under 2009 en rad seminarier inom ramen för regeringsuppdraget ”PBL-kompetensutveckling”. Flera av dessa seminarier handlade om länsstyrelsens ansvar att samordna

nationella mål och statliga intressen. Några reflektioner från dessa seminarier var;

- Att det finns oklarheter beträffande innebörden av nationella mål respektive nationella strategier och statliga intressen i övrigt?
- Att målen är okända och många och att de nationella målen inte alltid är tydligt kopplade till fysisk planering.
- Att det saknas rangordning av målen.
- Länsstyrelserna efterlyste en lista över planeringsrelevanta nationella mål och strategier som skulle kunna fungera som handledning i planeringsarbetet.

Flera länsstyrelser visar på betydelsen av att utveckla nya tvärsektoriella samarbetsformer. Flera länsstyrelser har också påbörjat arbetet med att ta fram en sammanfattande redogörelse av statens intressen, inför kommunernas aktualitetsprövning av översiktsplanerna.

Flera länsstyrelser ser ett behov av uppdatering av riksintressen enligt såväl 3 kap. som 4 kap. miljöbalken, se nedan. Några länsstyrelser lyfter även behovet av att 4 kap. 1-4§§ bör bli föremål för översyn.

Nationella mål och statliga intressen i översikts- och detaljplanering

Av länsstyrelserna åiterrapporteringar framgår att avsaknaden av aktuella planeringsunderlag från centrala myndigheter, försvårar kommunernas och länsstyrelsernas hantering av nationellt värdefulla värden och områden i planeringen.

Länsstyrelsen i Dalarnas län efterfrågar en sammanhållen redovisning av riksintresssystemets utformning och roll i samhällsplaneringen.

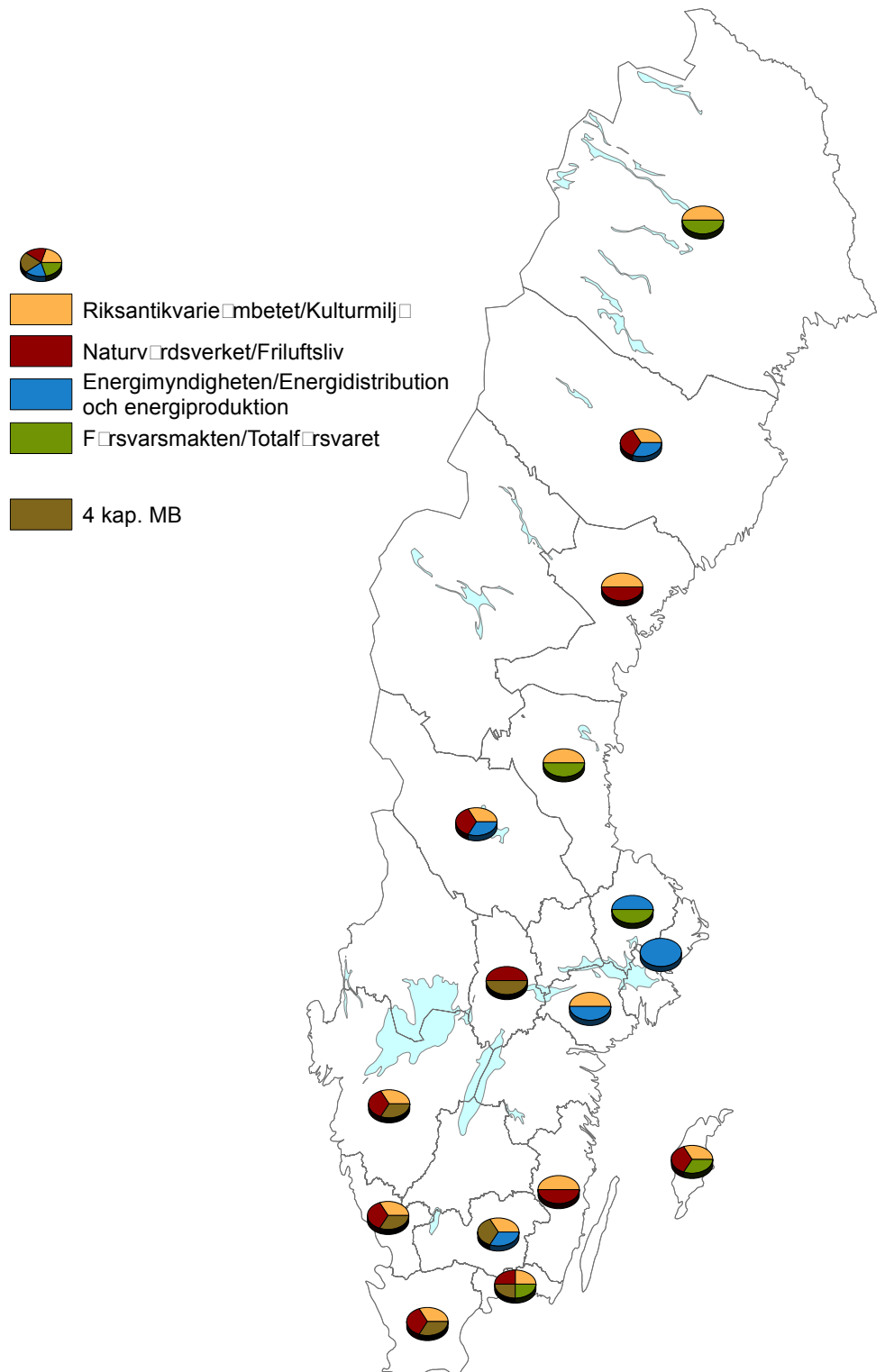
Länsstyrelsen i Blekinge län anser att ytterligare resurser behövs till arbetet med riksintressena.

Länsstyrelsen i Västra Götaland framhåller det pågående Kustzonsprojektet i norra Bohuslän som exempel på hur man kan arbeta med riksintressena enligt 4 kapitel miljöbalken. Projektet bedrivs utifrån en insikt om besöksnäringens stora betydelse som framtidsnäring. Förutsättningarna för denna näring ska därför inte äventyras vilket innebär att boende- och turistverksamhet måste bedrivas på ett sätt som inte skadar områdenas rekreativvärden.

Riksintressen

De centrala verk som länsstyrelserna i första hand anser behöver uppdatera sina riksintresseanspråk redovisas i kartan nedan. Utöver de nedan angivna intressena ser länsstyrelserna även behov av en uppdatering av följande riksintressen: vattenförsörjning (Naturvårdsverket), industriell produktion (Tillväxtverket), värdefulla ämnen och material (SGU), samt Banverkets och Vägverkets riksintressen.

Riksinträsseanspråk som, enligt länsstyrelserna, behöver uppdateras

Klimat- och energipolitiska mål

Boverket ska redovisa hur olika klimat- och energipolitiska mål samordnas i länet och vilket genomslag detta får i den fysiska planeringen.

Boverkets samlade bedömning

De klimat- och energipolitiska målen anges i propositionerna ”En sammanhållen klimat- och energipolitik” – Klimat resp. Energi (prop. 2008/09:162 resp. 2008/09:163), som riksdagen antog sommaren 2009. Målen för klimat- och energipolitiken till år 2020 är enligt dessa propositioner;

- 40 % minskning av klimatutsläppen, minst
- 50 % förnybar energi
- 20 % effektivare energianvändning och minst
- 10 % förnybar energi i transportsektorn.

De klimat- och energipolitiska målen handlar om energieffektivisering och att minska klimatutsläppen. Boverket har i sitt arbete med rapporterna ”Husets plats i planeringen” och ”Planer som styrmedel för att minska samhällets klimatpåverkan”, konstaterat att plan- och bygglagen och byggnadsverkslagen i viss mån kan bidra till att nå de klimat- och energipolitiska målen. Det handlar i byggande om möjligheter till energieffektivisering, exempelvis genom energibesparande åtgärder i byggnader eller att bygga energieffektiva hus. Det handlar om att via fysisk planering minska utsläppen av växthusgaser, exempelvis genom lokalisering av ny bebyggelse i stationsnära lägen, och därmed minska transportbehovet.

Länsstyrelserna lämnade regionala klimat- och energistrategier till regeringen i oktober 2008. Energimyndigheten lämnade en sammanställning av länsstyrelsernas strategier till regeringen i februari 2009, och en fördjupad genomgång av strategierna i juni 2009.

Boverkets miljöenkät för uppföljning av miljömålet ”God bebyggd miljö”⁴ riktar sig till samtliga kommuner. Resultaten från enkäten visar att nära hälften av kommunerna hade tillgång till energiplan eller motsvarande dokument år 2009. Enligt lagen om kommunal energiplanering (1977:439) ska varje kommun ha en aktuell energiplan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. Av enkätsvaren framgår också att 2009 hade ca 40 % av kommunerna aktuella dokument för att främja miljöanpassade transportsystem och minska transportbehovet.

⁴ Boverkets rapport ”God bebyggd miljö i kommunerna – Resultat från miljömålsenkäten 2006 – 2009. Rapport från 2009.

Om klimatanpassning

Enligt Boverkets bedömning omfattar åiterrapporteringskravet inte åtgärder som avser klimatanpassning, eftersom klimatanpassning inte ingår i de klimat- och energipolitiska målen.

Boverket anser att det behövs ett nationellt mål för klimatanpassning och en övergripande, nationell strategi för anpassningsarbetet. En plattform för sådant arbete saknas dock idag

Boverket kan konstatera att det ofta sätts stor tillit till den fysiska planeringens möjligheter att genom fysiska planering beskriva, beakta, bemöta och bemästra negativa effekter av klimatförändringen. Men dessa möjligheter är i stor utsträckning begränsade till åtgärder beträffande ny bebyggelse. Plan- och bygglagen saknar verktyg för att i någon större utsträckning skydda befintlig bebyggelse från negativa konsekvenser av klimatförändringen. Detta konstaterar Boverket bl.a. i rapporten ”Bygg för morgondagens klimat” från 2009. Exempel på klimatanpassningsåtgärder för ny bebyggelse är att utveckla och anpassa fysisk planering och byggregler till framtida klimatförändringar och extrema väderhändelser. För befintlig bebyggelse handlar det främst om samhällets möjligheter att åstadkomma skyddsåtgärder mot höjda vattennivåer och att utveckla och anpassa strategier för katastrofhantering.

Boverket anser att det kommer att krävas en successiv uppdatering av regelverket för planering och byggande, liksom för andra åtgärder, utöver det som kan regleras och åstadkommas med hjälp av plan- och bygglagen, för att frågan ska få bättre genomslagskraft på lokal nivå.

Klimat- och energipolitiska mål samt klimatanpassning i planering

Länsstyrelsernas åiterrapporteringar ger ingen samlad bild av hur de klimat- och energipolitiska målen hanteras i planeringen.

Exempel på åtgärder som bidrar till energieffektivisering och minskade klimatutsläpp är bl.a.,

Energi

- Utbyggnad av fjärrvärme,
- Fossilbränslefri stad till år 2050 anges som mål för Stockholms stad, Stockholms län. Stadens huvudstrategi är att satsa på utbyggnad av fjärrvärme och attraktiv kollektivtrafik.
- Lokal energiförsörjning 2025 som bygger på en hög andel lokalt producerad förnyelsebar energi, Gotlands kommun, Gotlands län.
- Riktlinjer i översiktsplanen för förnybara energikällor som vind, biobränsle, solenergi mm, Nynäshamns kommun i Stockholms län

Transporter

- Satsningar på en attraktiv kollektivtrafik och på gång och cykeltrafik, Nynäshamns kommun i Stockholms län, Linköpings och Norrköpings kommuner i Östergötlands län,

Klimatanpassning

Exemplen på klimatanpassning som redovisas i länsstyrelsernas åiterrapportering, sträcker sig från övergripande ställningstaganden och

strategier till konkreta åtgärder i form av anläggande av våtmarker, invallningar som skydd mot översvämning och utformning och höjdsättning av ny bebyggelse. Dessa detaljerade åtgärder regleras till viss del med hjälp av planbestämmelser vid detaljplaneläggning. Exempel på åtgärder som bidrar till klimatanpassning är bl.a.

- Översvämningsfrågorna tas upp av flera av landets kommuner
- Översvämningsskartering över Storsjön har tagits fram som underlag för översikts- och detaljplanearbete i Sandvikens kommun i Gävleborgs län.
- Att bygglov får ges endast för bostadshus med färdigt golvhöjd högre än +46,5 meter över nollplan, anges i översiktsplanen för Hässleholms kommun för de områden som är påverkade av Finjasjön.
- Riktlinjer för om lägsta plushöjd vid etablering av ny bebyggelse. Gotlands kommun i Gotlands län
- Anpassad grundläggning av byggnader föreslås i Kristianstads FÖP
- Utjämningsmagasin i form av exempelvis våtmarker, anges av Hässleholms, Lomma och Kristianstads kommuner i Skåne län
- Invallning föreslås i en fördjupad översiktsplan för Kristianstad, i Skåne län för den del av ån som rinner genom staden.
- Riktlinjer för omhändertagande av dagvatten föreslås i Kristianstads FÖP,
- Ökat behov av att värna de areella näringarna och jordbruksmarken, Upplands-Bro kommun i Stockholms län
- Ökat behov av att värna dricksvattenförsörjningen, Gotlands kommun, Gotlands län,
- Lägsta godtagbara marknivå har beräknats i detaljplanen för Brynäs 86:1 i Gävle kommun, Gävleborgs län

Problem och möjligheter som särskilt uppmärksammas av länsstyrelserna

- Länsstyrelsen i Uppsala län har noterat att det finns oklarheter beträffande kostnadsansvaret vid fjärrvärmeutbyggnaden, att det ofta finns ett ”glapp” mellan detaljplanen och de efterföljande byggloven. Länsstyrelsen har noterat att detaljplaner inte följs upp i bygglovsskedet med det som överenskommit i exploateringsavtal och genomförandebeskrivningar. Ofta ges t.ex. fjärrvärmeledningarna bara plats i gatumark eller så utpekas en plats för biobränsle -anläggning i detaljplanen. Det finns sedan inga avtal skrivna som tydliggör vem som tar på sig de initiala kostnaderna för utbyggnaden av exempelvis fjärrvärmeledningar. Vid ny villabebyggelse blir därmed eluppvärmning via värmepumpar ofta en huvudsaklig värmekälla även om planområdet ligger nära centralorten.
- Länsstyrelsen i Hallands län efterlyser möjligheter att via planbestämmelser reglera passiv- eller lågenergihus i detaljplan.
- Länsstyrelsen i Örebro län anger att det finns olika riktlinjer i landet för vilka plushöjder på marknivån som kommunerna ska utgå ifrån vid planering för ny bebyggelse.

Vindkraft

Boverket ska redovisa väsentliga initiativ och genomförda insatser inom ramen för planeringsstödet för vindkraft samt konstaterade förändringar i kommunernas översiktsplaner.

Boverkets samlade bedömning

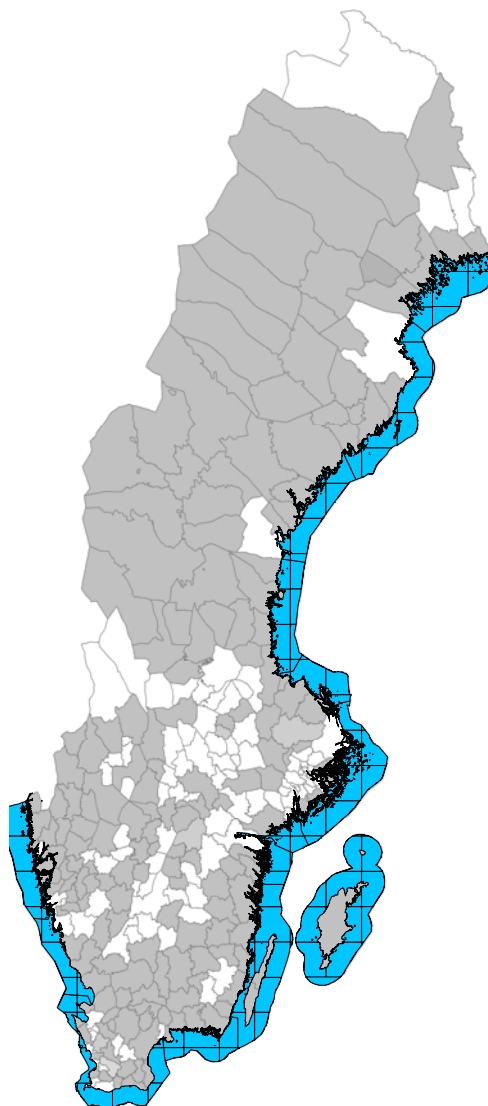
Jämfört med förra årets åiterrapportering kan Boverket konstatera att det råder större aktivitet på länsstyrelserna gäller planering för vindkraft. Nästa samtliga länsstyrelser redogör för att frågan behandlas regelbundet vid regionala kommunträffar. Men även särskilda vindkraftsseminarium har genomförts på nästan hälften av länen. Två av länsstyrelserna anger att särskilda dialoger gällande lagändring för prövning av vindkraft har skett. Särskild informationsinsats gällande möjligheten att söka planeringsstöd för vindkraft förekommer. Övervägande delen av länsstyrelserna anger att de löpande ger råd och synpunkter och för dialog om vindkraft både vid planering för vindkraft men även i tillståndsärenden enligt miljöbalken. Drygt hälften av länsstyrelserna arbetar med att revidera sina regionala planeringsunderlag för vindkraft. Tre av länsstyrelserna anser att planeringsstödet har bidragit till att kommunerna ha kunnat ta tag i planeringen för vindkraft.

Under hösten 2009 har det kommit in ett tjugotal slutredovisningar av planeringsstödet för vindkraft. Till största delen är det antagna tillägg till översiktsplanen som har redovisats. En sammanställning av de inkomna planernas redogörelse för den potentiella energin som kan utvinnas inom de områden som pekats ut som lämpliga områden för vindkraft visar att det redan nu finns planmässiga förutsättningar för över 20 TWh el per år i Sverige. Detta innebär att den planeringsram för vindkraft på 30 TWh som regeringen har satt upp med syfte att synliggöra vindkraftintresset i den fysiska planeringen kan komma att uppnås.

Läget i landet

Kommuner, länsstyrelser samt regionala självstyrelseorgan och kommunala samverkansorgan har sedan 2007 haft möjlighet att söka stöd till planeringsinsatser för vindkraft. Syftet är att tillföra resurser till den fysiska planeringen så att förutsättningar skapas för en ökad utbyggnad av vindkraft. Totalt har det kommit in 196 ansökningar varav 159 stycken har beviljats. Av dessa har 41 beviljats under 2009. Det är övervägande kommuner som söker bidrag. Både för enskild planering med även i samarbetsprojekt med grannkommuner och länsstyrelser. Exempel på planeringsinsatser kan vara tematiskt tillägg till översiktsplanen, fördjupning av översiktsplanen och planeringsunderlag. Det är tretton av landets länsstyrelser som har sökt stöd, då främst för att ta fram planeringsunderlag, till exempel landskapsanalyser och fördjupad vindkartering. Den geografiska spridningen är god vilket framgår av nedanstående kartor.

Kommuner som sökt stöd för planeringsinsatser för vindkraft

De grå fälten på kartan visar vilka kommuner som har sökt stöd till planeringsinsatser för vindkraft (tom 2009-12-31)

Boverkets insatser

Spridning av information om stödet har gjorts kontinuerligt under hela stödperioden med extra insatser under hösten 2008 och våren 2009. Boverket har under denna period deltagit i de sk "Vindkraftdialogerna" där det har funnits möjlighet att sprida information om planering för vindkraft. Vidare har artiklar i Planera Bygga Bo och kontinuerlig uppdatering Boverkets webbplats gjorts. Under vårens "Energiting" hade Boverket en egen session där bland annat planeringens möjligheter för att främja en god vindkraftsutbyggnad i Sverige togs upp. Likaså behandlades frågan i en separat session på Kalmarkonferensen 2009.

De viktigaste planeringsfrågorna i länet

Boverket ska redovisa och bedöma de viktigaste planeringsfrågorna i landet och hur dessa hanterats enligt plan- och bygglagen.

Boverkets samlade bedömning

Av länsstyrelsernas redovisningar framgår att de viktigaste planeringsfrågorna i länet till stor del sammanfaller med anläggningar som ger stor påverkan på länets och regionens utveckling. Sådana frågor inkluderar bl.a. stora infrastruktur- och byggprojekt med stor påverkan på omgivningen. Viktiga frågor av mer strategisk/övergripande natur inkluderar strandskydd, vindkraft, kommunikationer och boendefrågor. Det statliga stödet till planering av vindkraft har bidragit till kommunernas omfattande planeringsinsatser under året. På flera håll i landet har landsbygdsutveckling i strandnära lägen stått i fokus för diskussioner bland kommuner och länsstyrelser. Under 2010 förväntas flera kommuner behandla denna fråga inom ramen för tillägg till översiktsplanen. Vissa kommuner undersöker möjligheten att behandla frågor om strandskydd och vindkraft samlat.

De viktigaste planeringsfrågorna

Frågor som enligt länsstyrelsernas redovisningar ansetts som viktigast under året är strandskydd, vindkraft, kommunikationer och boendefrågor (se karta nedan). Andra frågor som länsstyrelserna nämner är klimat och energi, buller, turism, miljö kvalitetsnormer, planeringsunderlag för riksintressen, handel, landsbygdsutveckling, jämställdhet, gruvnäringen m.fl. Hur frågorna hanterats enligt PBL behandlas inte närmare i länsstyrelsernas redovisningar.

Strandskyddsfrågan handlar i många fall om arbetet med att peka ut områden för strandnära landsbygdsutveckling i kommunernas översiktsplanering, exempelvis i kommunomfattande översiktsplaner eller tematiska tillägg till översiktsplanen. Flera länsstyrelser samarbetar med kommunerna med att utreda vad som avses med landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS). Planering av ny bebyggelse i vattennära lägen aktualiserar klimatfrågan och risker som ras, skred och översvämning. Flera länsstyrelser har fört diskussioner med kommunerna kring dessa frågor och bl.a. har länsstyrelsen i Västra Götaland tagit fram konkreta rekommendationer för vilka risknivåer som bör gälla vid olika typer av bebyggelse.

Boendefrågor tolkas brett och inkluderar även hållbar stadsutveckling och tätortsutveckling. Flera länsstyrelser lyfter fram motsättningar mellan målet att förtäta staden, för att motverka stadsutbredning och minska transportbehoven, och målet att minska antalet bullerutsatta människor. Framför allt återfinns problem med buller och luftkvalitet i stationsnära lägen vilket försvårar en tät och hållbar stadsstruktur.

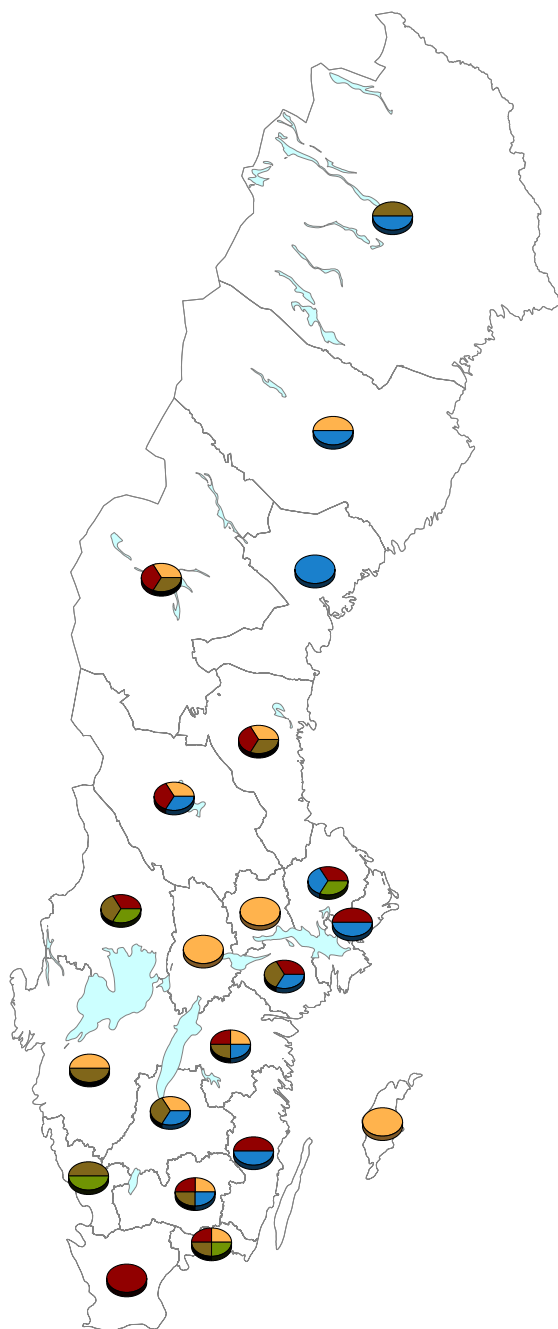
Under året har stora planeringsinsatser för vindkraften genomförts vilket bl.a. konkretiserats i tematiska tillägg till översiktsplanen. Länsstyrelsen i Gävleborgs län rapporterar att flera kommuner har dålig planeringsförberedelse och saknar väl avvägda underlag för att pröva olika vindkraftsparker. Däremot pågår arbete med att ta fram tematiska tillägg till översiktsplanerna och många kommuner har inlett

mellankommunalt samarbete i denna fråga. En del kommuner planerar att ta fram en landskapsanalys som förutom vindkraften även kan beakta LIS-områden. Länsstyrelsen i Blekinge län anser att försvarsmaktens omfattande intressen i länet leder till stor osäkerhet om var större vindkraftsparken kommer att kunna uppföras.

Länsstyrelsen i Jönköpings län efterfrågar bättre råd och stöd för att kunna möta de krav som vattendirektivet ställer på den fysiska planeringen. Vidare anser länsstyrelsen att kostnaderna för kartunderlaget gör att länsstyrelsen inte kan förmedla ett bra planeringsunderlag till kommunerna.

Länsstyrelsen i Skåne län rapporterar att konkurrensen om marken är stor i framförallt länets sydvästra del. Detta medför att högproduktiv jordbruksmark och natur- och kulturmiljöer av högt värde omvandlas till hårdgjorda ytor och transportanläggningar. En arbetsgrupp med representanter från Region Skåne, LRF och länsstyrelsen har under 2009 diskuterat jordbruksmarken som ett nationellt intresse ur ett regionalt perspektiv. De viktigaste planeringsfrågorna enligt länsstyrelsernas redovisningar, redovisas nedan.

De viktigaste planeringsfrågorna enligt länsstyrelsernas redovisningar

Missiv
Datum
2010-02-23

Diarienummer
209-2474/2009
Ert diarienummer
M2008/4791/A (delvis)

Miljödepartementet
103 33 Stockholm

Redovisning av Boverkets återrapportering ”Fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling”, i enlighet med Boverkets regleringsbrev för år 2009

Härmed översändes Boverkets redovisning av ”Fysisk samhällsplanering och bebyggelseutveckling” enligt 2009 års regleringsbrev, se bifogad PM. Boverkets återrapportering bygger i huvudsak på länsstyrelsernas återrapportering av ”Hållbar samhällsplanering och boende” (uppdrag 30). I övrigt bygger Boverkets bedömningar på rapporter och seminarier m.m. som verket har tagit fram, eller initierat under året. Länsstyrelsernas återrapporteringar inkom till Boverket och Miljödepartementet i november 2009.

För Boverket

Janna Valik
generaldirektör

June Lindahl
planingenjör

Bifogad PM 2010-02-23 Dnr 209-2474/2009

Kopia till
Finansdepartementet, Länsstyrelsenheten, 103 33 Stockholm.
Samtliga länsstyrelser